

CONSEIL de l'Égalité des CHANCES ENTRE HOMMES ET FEMMES
RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN
RAT FÜR CHANCENGLEICHHEIT ZWISCHEN MÄNNER UND FRAUEN

**ADVIES NR. 106 VAN 10 FEBRUARI 2006 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE
KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN OVER DE GEVOLGEN VAN DE
NIEUWE DECRETALE REGELGEVINGEN BIJ DE GEMEENTE- EN
PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN, GOEDGEKEURD DOOR DE RAAD OP 10
MAART 2006.**

**ADVIES NR. 106 VAN 10 FEBRUARI 2006 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE
KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN OVER DE GEVOLGEN VAN DE
NIEUWE DECRETALE REGELGEVINGEN BIJ DE GEMEENTE- EN
PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN**

1. Inleiding:

In 1994 ging de wet “Tobback-Smet” in voege. Deze wet van 24 mei 1994 “ter bevordering van een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen” (*Belgisch Staatsblad, 1 juli 1994*) legde aan politieke partijen het verbod op om kieslijsten samen te stellen waarvan er meer dan twee derde van de kandidaten van hetzelfde geslacht waren¹.

In 1999 heeft de regering Verhofstadt een verklaring tot herziening van de Grondwet² ondertekend teneinde het beginsel van het fundamenteel recht van mannen en vrouwen op gelijkheid in te voeren. Door die wijziging van de Grondwet die op 26 februari 2002 in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd³, konden de federale kamers een aantal wettelijke bepalingen goedkeuren ter verfijning van de wet van 24 mei 1994 en waarbij de vertegenwoordiging van de vrouwen in het Belgische politieke leven wordt bevorderd en waarbij het constitutioneel karakter van de kieswethervorming kon worden gewaarborgd.

Op 19 mei 2000 dienden Laurette Onkelinx, Minister van Werkgelegenheid en bevoegd voor Gelijke Kansen, en Antoine Duquesne, Minister van Binnenlandse Zaken, bij de Ministerraad een wetsontwerp in tot verzekering van een gelijke aanwezigheid van mannen en vrouwen op de lijsten van de kandidaturen voor de provinciale verkiezingen, voor de gemeentelijke verkiezingen en voor de verkiezingen van het Europees Parlement³. In 2002 werden uiteindelijk meerdere wetten ingevoerd die de partijen verplichten tot een paritaire samenstelling van hun kandidatenlijsten: de wet van 17 juni 2002 tot waarborging van een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen van het Europees Parlement (*Belgisch staatsblad, 28/08/2002*), de wet van 18

---

¹ Om de partijen de kans te geven zich aan te passen aan deze nieuwe regeling, werd voor de eerstvolgende verkiezingen (oktober 1994) een uitzondering toegestaan, die de minimum vertegenwoordiging op 25 % vastlegde. Deze uitzondering gold eveneens voor alle te houden verkiezingen in de periode 1996 tot 1999. De verkiezingen van 1995 vielen buiten de reikwijdte van de wet.

² Een voorstel tot herziening werd bij de Senaat ingediend op 8 juni 2002 (*Parlementaire bescheiden; Senaat 1999-2000, document 465/1 en 2000-2001, document 465/4*).

³ *Voorontwerp van wet tot verzekering van een gelijke aanwezigheid van mannen en vrouwen op de lijsten van de kandidaturen voor de provinciale verkiezingen, voor de gemeentelijke verkiezingen en voor de verkiezingen van het Europees Parlement*, 19 mei 2000. Een gelijkaardig wetsontwerp werd ingediend voor de verkiezingen van de federale en regionale organen

juli 2002 tot waarborging van een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten van de kandidaturen voor de verkiezingen van de federale Wetgevende kamers en van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap (*Belgisch staatsblad* 28.08.2002) en de bijzondere wet van 18 juli 2002 tot waarborging van een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten van de kandidaturen voor de verkiezingen van de Waalse Gewestraad, de Vlaamse Raad en het Brusselse Hoofdstedelijke Parlement (*Belgisch staatsblad* 19.09.2002).

Deze quotawetten bepalen dat het verschil tussen het aantal kandidaten of opvolgers van elk geslacht nooit meer dan één mag bedragen. Deze wetten bepalen ook dat de eerste twee kandidaten van elke lijst van een verschillend geslacht moeten zijn. Een overgangsbepaling liet evenwel toe dat bij de eerste verkiezing na de inwerkingtreding van de wet, de eerste drie kandidaten van elke lijst niet van hetzelfde geslacht mogen zijn.

Voor de gemeentelijke en provinciale verkiezingen waren deze wetten uiteindelijk niet meer van toepassing gezien de gewesten ondertussen bevoegd werden voor de organieke wetgeving met betrekking tot gemeenten en provincies. De verschillende gewesten hebben in de loop van 2005 en 2006 zelf initiatief ontwikkeld om quota te bepalen voor de komende gemeente- en provincieraadsverkiezingen.

Op 17 februari 2005⁴ stemde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als eerste de ordonnantie “ertoe strekkende evenveel mannen als vrouwen op de gemeentelijke kieslijsten te plaatsen” (BS 9-3-2005). Het decreet van 30 november 2005⁵ regelde de evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen voor het Waalse Gewest, terwijl het decreet van 10 februari 2006 van het Vlaamse Gewest, bekrachtigt dat ook bij de gemeentelijke en provinciale verkiezingen een gelijk aantal mannen en vrouwen op de kieslijst verplicht zijn. Er zijn ook bijkomende bepalingen met betrekking tot de plaatsen bovenaan de lijsten, maar hier is een verschillende regeling van toepassing voor Brussel, Vlaanderen en Wallonië. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moeten de twee eerste kandidaten op de lijsten van verschillend geslacht zijn. Dit geldt eveneens voor Wallonië⁶. Voor Vlaanderen geldt deze regeling voor de eerste drie plaatsen op alle lijsten. Naast deze regeling met betrekking tot de pariteit, werd door de Vlaamse regering bij decreet (gestemd 1/2/2006) beslist om de lijststem af te schaffen, maar enkel voor wat de effectief verkozen kandidaten betreft, en niet voor de opvolgers. Voor Brussel blijft de lijststem behouden; in Wallonië is er a-priori geen verandering en blijft de lijststem behouden⁷. Op die manier

---

⁴ Ordonnantie van 17 februari 2005 (*B.S. 9 Maart 2005*).

⁵ Modification du ‘Code wallon de la Démocratie et de la Décentralisation locale’, adoptée lors de la séance du Parlement wallon du 30 novembre 2005.

⁶ B.S. van 02/01/2006

⁷ 26 juin 2000.-Loi visant à réduire de moitié l’effet dévolutif des votes exprimés en case de tête et à supprimer la distinction entre candidat titulaires et candidats suppléants pour l’élection des conseils

zullen in het Vlaams Gewest, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Waals Gewest niet dezelfde regels van toepassing zijn.

2. Huidige stand van zaken

Om een beeld te krijgen van de deelname van vrouwen aan de lokale besluitvorming moeten we zowel het provinciale als het gemeentelijke niveau in kaart brengen.

2.1 De stand van zaken op het moment van de provincieraadsverkiezingen van oktober 2000⁸

Bij de provincieraadsverkiezingen van oktober 2000 maken de vrouwen 42% van de voorgestelde kandidaten in België uit (zie ook tabel 1). Men stelt geen significant verschil tussen Vlaanderen en Wallonië vast en ook tussen de provincies is er geen belangrijk onderscheid. Onder de verkozenen bedraagt het aandeel vrouwen 29%. In de nieuwe provincieraden zijn, na het spel van de plaatsvervangingen, 226 vrouwelijke provincieraadsleden geïnstalleerd, d.w.z. 31%, iets meer dan het aantal verkozen vrouwen. De stijging is niet in alle provincies uniform. Ze is vooral merkbaar in Vlaams-Brabant en Luxemburg. De provincie Antwerpen en Waals-Brabant, die in vergelijking met de andere provincies reeds een hoog percentage vrouwelijke verkozenen hadden, boeken daarentegen voor de vrouwen ongunstige resultaten bij de plaatsvervangingen. De provincies Antwerpen, Luik en de twee provincies Brabant hebben de provincieraden met de meeste vrouwen. Op het niveau van de bestendige deputatie neemt het aantal vrouwen af ten overstaan van het percentage provincieraadsleden. Hun percentage in de bestendige deputaties bereikt voor het hele land slechts 15%. Dit percentage ligt duidelijk onder dat van het aantal vrouwen in de provincieraden. Het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië is miniem. Zeven van de tien provincies hebben minstens één vrouw als bestendig afgevaardigde.. In de provincies Oost-Vlaanderen, Luik en Henegouwen, zijn de bestendige deputaties uitsluitend door mannen ingenomen, terwijl de provincieraden van Luik en Oost-Vlaanderen juist de meeste vrouwen tellen.

---

provinciaux et communaux et du Parlement européen. Source : INTERIEUR Publication : 14-07-2000
Entrée en vigueur : 24-07-2000 Dossier numéro : 200-06-26/35.

⁸ De in dit deel geciteerde cijfers komen uit MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

Tabel 1: De positie van vrouwen tijdens de provincieraadsverkiezingen van 2000

	Vrouwelijke kandidaten %	Vrouwen verkozen %	Zetelende vrouwen %	Vrouwelijke bestendig afgevaardigden %
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
<i>België</i>	42%	29%	31%	15%
Vlaanderen	42	29	31	13
Provincie Antwerpen	43	42	38	17
Provincie Vlaams-Brabant	42	29	36	17
Provincie West-Vlaanderen	42	23	24	17
Provincie Oost-Vlaanderen	43	30	32	0
Provincie Limburg	41	21	23	17
<i>Wallonië</i>	42	29	31	17
Provincie Waals-Brabant	43	41	38	33
Provincie Henegouwen	43	24	24	0
Provincie Luik	41	35	37	0
Provincie Luxemburg	44	26	32	33
Provincie Namen	41	20	23	17

2.2 De stand van zaken op het moment van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000⁹

Bijna 40% van de 580.000 kandidaten in de gemeenteverkiezingen bestond uit vrouwen (zie ook tabel 2). In Brussel was het percentage vrouwelijk kandidaten het hoogst (44%), terwijl het verschil tussen Wallonië en Vlaanderen miniem was, met 40% kandidaten in Wallonië en 39% in Vlaanderen. Een groot aantal vrouwelijke kandidaten zorgt echter niet noodzakelijk voor een groot aantal verkozen vrouwen; alles hangt af van de plaats op de lijst en de voorkeurstemmen die de vrouwen krijgen. In 2000 werd slechts 18% van de kieslijsten door vrouwen aangevoerd. 54% van de lijsten paste de afwisseling van de geslachten op de twee eerste plaatsen toe. Brussel nam de leiding met 59% wisselende lijsten, gevolgd door Wallonië (55%) en Vlaanderen (52%).

⁹ De in dit gedeelte geciteerde cijfers komen uit MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente-en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

Tabel 2: De positie van vrouwelijke kandidaten bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 per provincie

	Vrouwelijke kandidaten	Rits eerste twee plaatsen	Vrouwelijke lijsttrekkers
	%	%	%
België	Aantal 40%	Aantal 54%	Aantal 18%
Vlaanderen	39	52	17
Provincie Antwerpen	40	58	20
Provincie Vlaams-Brabant	40	52	18
Provincie West-Vlaanderen	38	50	14
Provincie Oost-Vlaanderen	39	48	16
Provincie Limburg	37	53	17
<i>Wallonië</i>	40	55	18
Provincie Waals-Brabant	42	60	19
Provincie Henegouwen	40	50	19
Provincie Luik	40	57	21
Provincie Luxemburg	38	58	13
Provincie Namen	40	57	15
<i>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</i>	44	59	25

Tijdens de laatste verkiezingen werden er in België 13.077 gemeenteraadsleden verkozen, waaronder 27% vrouwen. Het percentage verkozen vrouwen is bijna hetzelfde in Vlaanderen als in Wallonië. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar de lijsten al gunstiger voor de vrouwen zijn dan in de twee andere gewesten, onderscheidt zich door een duidelijk hoger percentage vrouwelijke verkozenen (38%). Wanneer men de percentages per provincie beschouwt, ziet men dat ze tussen 22% (provincie Luxemburg) en 30% (provincies Antwerpen en Waals-Brabant) schommelen (zie ook tabel 3). In vier gemeenten is het percentage verkozen vrouwen hoger dan het percentage verkozen mannen: in Sint-Lambrechts-Woluwe (Brussels Gewest), Hove (provincie Antwerpen), Oud-Heverlee en Keerbergen (Vlaams-Brabant). In 139 gemeenten (24% van de gemeenten) vormen de vrouwen minstens één derde van de verkozen kandidaten, terwijl in de andere gemeenten dit percentage veel lager ligt. Slechts twee gemeenten, Rouvroy en Tintigny (provincie Luxemburg) hebben nog uitsluitend mannen verkozen en 12 gemeenten hebben slechts één vrouw verkozen. Het percentage vrouwelijke kandidaten in die gemeenten is over het algemeen lager dan het nationale gemiddelde.

Tabel 3: De positie van vrouwen na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000
(per provincie)

	Vrouwen verkozen	Vrouwelijke schepenen	Vrouwelijke burgemeesters
	Aantal 27%	Aantal 20%	Aantal 8%
België			
Vlaanderen	27	20	7
Provincie Antwerpen	30	20	14
Provincie Vlaams-Brabant	29	22	5
Provincie West-Vlaanderen	25	20	8
Provincie Oost-Vlaanderen	25	17	3
Provincie Limburg	26	20	7
<i>Wallonië</i>	26	18	7
Provincie Waals-Brabant	30	17	7
Provincie Henegouwen	25	18	7
Provincie Luik	28	19	10
Provincie Luxemburg	22	18	5
Provincie Namen	23	14	5
<i>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</i>	38	31	16

Voor heel België zijn er 556 vrouwen als schepenen aangesteld (d.w.z. 20% van alle schepenen). Ze zijn iets talrijker in Vlaanderen dan in Wallonië. Met bijna één derde vrouwelijke schepenen onderscheidt het Brussels Gewest zich door een hoger percentage. Over het geheel genomen schommelt het percentage vrouwelijke schepenen in de verschillende provincies rond 20%; de provincie Namen onderscheidt zich door het laagste percentage (14%). In 29 gemeenten (5% van de gemeenten) is minstens de helft van het college uit vrouwen samengesteld en in 11 ervan is het aantal vrouwelijke schepenen hoger dan het aantal mannelijke schepenen. In Sint-Lambrechts-Woluwe (Brussels Gewest) vindt men het college met de grootste verhouding (6 van de 7 schepenen zijn vrouwen). In 138 gemeenten (23% van de gemeenten) bestaat het college voor minstens één derde uit vrouwen. In 33% van de gemeenten bestaat het schepencollege uitsluitend uit mannen.

Van de 589 gemeenten zijn er 45 met een vrouw als burgemeester (d.w.z. 8% van de gemeenten). Het percentage vrouwelijke burgemeesters is hetzelfde in Vlaanderen als in Wallonië. In het Brussels Gewest is het iets hoger, maar hier heeft dit op een beperkt aantal gemeenten (19) betrekking. Wat de provincies betreft, heeft Antwerpen het hoogste percentage vrouwelijke burgemeesters (14%). In andere provincies ligt dit percentage onder de 10%. In Oost-Vlaanderen stelt men het laagste percentage vrouwelijke burgemeesters vast. Opmerkelijk is dat bijna één derde van de vrouwelijke burgemeesters (14) een college voorzitten dat uitsluitend uit mannen bestaat.

3. Verklaringen voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de lokale en provinciale politiek

Hoewel vrouwen sedert 1920 stemrecht verwierven voor de gemeenteraadsverkiezingen, 28 jaar eerder dan voor andere machtsniveaus, en de lokale politiek vaak gezien wordt als een meer toegankelijk beleidsniveau voor vrouwen, zijn in de plaatselijke politiek niet noodzakelijk meer vrouwen actief dan op de andere niveaus.

Wanneer we de positie van vrouwen bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen van 2000 vergelijken met de aanwezigheid van vrouwen bij de federale verkiezingen van 2003 en de regionale en Europese verkiezingen van 2004, stellen we het volgende vast:

- in 2003 en in 2004 maakten vrouwen 50% van de kandidaten uit. Dit is meer dan tijdens de laatste lokale en provinciale verkiezingen van 2000. In 2003 en 2004 waren echter al de nieuwe quotawetten in voege, terwijl voor de lokale en provinciale verkiezingen van 2000 nog de oude quotawetten golden.
- - In 2003¹⁰ werden 33.5 % vrouwen verkozen en in 2004¹¹ 32 %
- De verschillende regionale en federale regeringen samen genomen, zetelen er 33.5 % vrouwen¹².
- Slechts één van de vijf regionale regeringen heeft een vrouwelijke Eerste Minister, en ook de federale regering heeft geen vrouwelijke Premier.

Uiteindelijk moeten we dus concluderen dat de vrouw-manverhoudingen op de andere politieke niveaus niet zozeer verschillen van het lokale of provinciale niveau. Er worden algemeen een aantal factoren onderscheiden die aan de oorzaak liggen van de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de politiek, en die ook op het lokale en provinciale niveau van toepassing zijn:

---

¹⁰ Bij de parlamentsverkiezingen van 2003: Effectieve samenstelling van de Kamer: er werden 52 vrouwen verkozen wat 34,7% vertegenwoordigde van alle federale kamerleden. Effectieve samenstelling van de Senaat: er werden 15 van de 40 rechtsreeks verkozen senatoren vrouwen, d.w.z. 37,5% .

¹¹ Verkozenen in 2004 (regionale en Europese verkiezingen)

- Vlaams Parlement : 40/124 (32.3%)
- Waals Parlement : 14/75 (18.7%)
- Brussels Parlement : 41/89 (46.1%)
- Parlement van de Duitstalige Gemeenschap : 6/25 (24.4%)
- Europees Parlement : 7/24 (29%)

¹² Vrouwen in de regering

- Federale Regering : 5/21 (23,8%)
- Vlaamse Regering : 3/10 (30%)
- Waalse Regering : 3/9 (33,3%)
- Brusselse Regering : 3/8 (37,5%)
- Regering van de Franstalige Gemeenschap : 4/6 (66,7%)
- Regering van de Duitstalige Gemeenschap : 1/4 (25%)

- 1) De grootte van de kieskring: het aantal vrouwelijke verkozenen stijgt naarmate het aantal verkiesbare leden toeneemt. Hoe meer verkozenen, hoe groter het aandeel vrouwen hierin. Daarbij is vooral het aantal zetels per partij van belang en niet louter het aantal zetels op zich. Zowel voor de gemeente- als voor de provincieraadsverkiezingen van 2000 werd een duidelijke correlatie vastgesteld tussen de grootte van de gemeente, met andere woorden het totaal aantal verkiesbare plaatsen en het aantal vrouwelijk verkozenen.¹³

- 2) De invloed van de vervrouwelijking van de politiek in de gemeente: in 2000 stelt men vast dat de toename van de verhouding vrouwelijke kandidaten niet automatisch tot een toename van de verhouding vrouwelijke verkozenen leidt. Er is evenmin sprake van een “vrouweneffect”, aangezien het aantal vrouwelijke kandidaten niet stijgt in gemeenten waar al in 1994 een groot aantal vrouwelijke gemeenteraadsleden werden verkozen. Men merkt zelfs een terugloop van zowel de vrouwelijke kandidaten als de vrouwelijke verkozenen in de gemeenten waar de proportie vrouwelijke kandidaten en verkozenen in 1994 hoog was. Omgekeerd is de stijging van het aantal vrouwelijke kandidaten en verkozenen het grootst in de gemeenten die in 1994 het minst vervrouwelijkt waren.

- 3) Het gewicht van de voorkeurstemmen: doorheen de tijd is er een stijging van het aantal voorkeurstemmen waar te nemen, maar op het lokale niveau is de voorkeurstem traditioneel van groter belang dan op de andere niveaus. Bij de lokale verkiezingen van 2000 werden in totaal bijna 16 miljoen voorkeurstemmen uitgebracht: iets meer dan 5 miljoen op vrouwelijke kandidaten en net geen 11 miljoen op mannelijke. Van alle uitgebrachte voorkeurstemmen gingen er 32% naar vrouwen. Gezien er 40% vrouwelijke kandidaten waren, haalden vrouwen dus verhoudingsgewijs minder voorkeurstemmen dan mannen. Ook als men rekening houdt met het aantal verkozenen behaalden vrouwen gemiddeld minder voorkeurstemmen dan hun mannelijke collega's. Op een aantal uitzonderingen na, haalden vrouwen gemiddeld minder voorkeurstemmen dan mannen, soms behaalden zij maar de helft van de voorkeurstemmen van mannen.¹⁴ Voorkeurstemmen zijn de

---

¹³ MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

¹⁴ MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

graadmeter van bekendheid, en tot op vandaag genieten mannelijke kandidaten meer bekendheid dan vrouwelijke. Vrouwelijke kandidaten kregen in vergelijking tot mannen slechts in twee gemeenten meer of evenveel voorkeurstemmen. Dat was het geval in de Brusselse gemeente Vorst, die door een vrouwelijke burgemeester bestuurd wordt. Het andere geval was de Brusselse gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe, waar reeds meerdere vrouwen in het uittrekkende schepencollege zetelden. Deze uitzonderingen bewijzen dat bekendheid en voorkeurstemmen samengaan.

- 4) Andere verklaringen: naast de voorgaande verklaringen die zich op het politieke niveau situeren, wordt ook verwezen naar eerder socio-economische of demografische factoren. Er bestaat een zekere samenhang tussen een vrij hoge bevolkingsdichtheid, een minder hoog percentage mannen, een minder uitgesproken landelijk karakter, een verhoudingsgewijs grotere oppervlakte die aan industriële activiteiten is gewijd, een bevolking met een hoger inkomen en een grotere aanwezigheid van vreemdelingen dan het gemiddelde, enerzijds, en een hoger aandeel vrouwelijke verkozenen, anderzijds.

4. De impact van de nieuwe regelgeving op de aanwezigheid van vrouwen op de kandidatenlijsten en de participatie van vrouwen in de nieuwe gemeenteraden en provincieraden

- 1) de impact van de pariteit op de kieslijst: hoewel de invoering van de pariteit op de kieslijsten voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van oktober 2006 een krachtige symbolische waarde heeft, garandeert deze nieuwe regelgeving niet noodzakelijk een grote toename van het aantal verkozen vrouwen. Vermits, met uitzondering van Brussel, het ritstelsel niet werd ingevoerd op de eerste twee plaatsen, kan en zal in de praktijk de eerste vrouwelijke kandidaat vaak pas op de derde plaats fungeren. In die zin is de nieuwe decretale regelgeving een achteruitgang ten overstaan van de huidige federale wetgeving terzake.
  - 2) de impact van de neutralisering of afschaffing van de lijststelsel: de neutralisering of afschaffing van de lijststelsel is op zich in tegenstrijd met de quota. Quotawetten beogen het daadwerkelijk bevorderen van het aantal vrouwen in de politiek door hun posities op de lijsten veilig te stellen. In dit opzicht zijn quota gebaat met een doorslaggevende lijstvolgorde. De neutralisering of afschaffing van de lijststelsel
-

nivelleert het gewicht van de lijstvolgorde. In dit opzicht holt een neutralisering of afschaffing van de lijststem de quotawet uit. Tot op vandaag behalen vrouwen tevens gemiddeld significant minder voorkeurstemmen dan mannen. Een neutralisering of afschaffing van de lijststem komt dan ook vooral mannelijke kandidaten ten goede. Wil de overheid de verkiezingskansen voor vrouwelijke en mannelijke kandidaten gelijk leggen, dan zou een neutralisering of afschaffing van de lijststem uitgesteld moeten worden tot gelijke aantallen mannelijke en vrouwelijke verkozenen een feit zijn.

- 3) De impact van de wijziging van de grondwet op de vertegenwoordiging in schepencolleges en bestendige deputaties: zoals grondwettelijk bepaald werd, moeten na de eerstvolgende verkiezingen mannen én vrouwen vertegenwoordigd zijn in de uitvoerende mandaten. Met andere woorden, de nieuw samengesteld schepencolleges en provinciale deputaties moeten minimaal één vrouw tellen. Gezien op dit moment nog 33% van alle schepencolleges in België en tevens drie van de tien huidige bestendige deputaties uitsluitend uit mannen bestaan, is de impact van de grondwetswijziging reëel.

Kort samengevat durven we dus stellen dat de kans groot is dat ondanks de nieuwe quotamaatregelen er in januari 2007 niet méér vrouwen zullen zetelen in de gemeente- en provincieraden dan nu het geval is. Door de afschaffing van de lijststem en het ondermijnend effect daarvan op de quotawet is de kans groot dat er in de Vlaamse gemeenteraden zelfs minder vrouwen zullen zetelen.

5. Advies van de Raad van de Gelijke Kansen:

- 1) maatregelen met betrekking tot het kiesstelsel:
  - de grondwetswijziging heeft ongetwijfeld een positief effect op het aandeel vrouwen in de nieuwe bestendige deputaties en schepencolleges, maar dit effect is miniem aangezien het wettelijk gezien voldoende is om één vrouw op te nemen in deputatie of college. Deze minimalistische regeling is volgens de Raad onvoldoende en strijdig met de maatschappelijke evolutie naar gelijke vrouw-manvertegenwoordiging en paritaire democratie.

- De Raad betreurt de tegenstrijdigheid inzake de decretale nieuwe regelgeving in Brussel, Vlaanderen en Wallonië. Een eenvormige regelgeving is aan te bevelen vanuit het oogpunt van de logica en transparantie naar de publieke opinie.
- De Raad betreurt de afschaffing van de lijststem voor de effectief verkozenen in Vlaanderen, aangezien dit de ingevoerde quotaregelgeving met betrekking tot het aantal vrouwen op de lijsten voor een groot deel kan neutraliseren. In die zin dreigt de nieuwe regelgeving haar doel, meer vrouw-manevenwicht in de toekomstige gemeente- en provincieraden, voorbij te schieten.
- Met betrekking tot de Vlaamse regelgeving betreurt de Raad ook de schending van het gelijkheidsbeginsel inzake de afschaffing van de lijststem voor de effectief verkozenen en het behoud ervan voor de opvolgers.
- De Raad spreekt zich uit tegen het cumuleren van mandaten van burgemeester, schep en voorzitter van een OCMW met het mandaat van lid van een Europees, federaal of gewestparlement. Bovendien stelt de Raad voor om, in aanvulling op de nieuwe regelgeving, vanaf 2012 tot een regeling te komen waarbij burgemeester en OCMW-voorzitter van eenzelfde gemeente van verschillend geslacht zijn.

2) maatregelen op het niveau van politieke partijen:

- De Raad vraagt aan de politieke partijen om, in de geest van de nieuwe regelgeving, vrouwelijke kandidaten effectief goede startposities te geven bij de lijstvorming, zodat vrouwelijke kandidaten evenveel kansen krijgen op een mandaat.
- Gezien vrouwelijke kandidaten over het algemeen nog minder bekendheid genieten en minder uittredende mandaten bekleden, vraagt de Raad aan de politieke partijen om vrouwen extra te ondersteunen bij de verkiezingscampagnes. Dit impliceert dat er een evenwicht is in de verkiezingsuitgaven voor de vrouwelijke en mannelijke kandidaten.
- De Raad vraagt dat de partijen na de verkiezingen verder gaan dan de grondwettelijk voorziene verplichte minima van één vrouw in schepencolleges en deputaties. De tweederde regel, en bij voorkeur een 50-50 evenwicht, moet de stelregel zijn voor de samenstelling van de uitvoerende organen.

-

3) maatregelen op het niveau van de mentaliteit binnen de maatschappij

- De Raad vraagt dat de bevoegde Ministers van Gelijke Kansen een krachtige ‘Stem Vrouw’ campagne voeren. Nu voor de eerste keer op het niveau van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen de pariteit op de verkiezingslijsten wettelijk verankerd is, is het nodig de kiezer ervan te overtuigen om voor vrouwen te stemmen. Gezien de afschaffing van de lijststem voor de effectieve plaatsen op de lijsten in Vlaanderen, is een dergelijke campagne zinvol en noodzakelijk.

- Tot slot is de Raad van oordeel dat er inzake gelijke kansen tussen vrouwen en mannen de laatste jaren aanzienlijke vooruitgang is geboekt. In het licht van de verkiezingen van oktober 2006 is de Raad van oordeel dat gemeentelijke en provinciale gelijke kansenplannen moeten geïmplementeerd worden in alle gemeenten. Daarbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de gelijke kansen van allochtone vrouwen en mannen.